յոց և առաջ լեզուի ուսուցչի պէտք ունի Հոգաբարձութիւնը կընդունի որ և է տրամադիր ուսանողներ, կամ գիմնազիայի գէմ շրջրդ գասատուն կուրս ասատանին այդ պաշտօնի համար։ Ուսուցչին տրվում է 300 մինչև 400 բուբլ վարձ, երկու սենեակ և վառելիք։ Ցանկացողները պէտք է շուտով իրանց ցանկութիւնը յայտնեն հոգաբարձութեան։»

—

Աւժեմ երբ Թիֆլիսի զուտաչ մէջ քննվում է և է մասերի ցուցակը և կազմվում է նախանշիւը ներկայ 1881 թուի համար, լիչեցնում ենք պ. պ. հոգեւորականներին Թիֆլիսի մի անանցին թաղի, այն է Հաւլաբարի անասնոցների գերեզմանը գեղեցիկ տեղից և լուսաւորեալների պանսիոնից։ Հաւլաբարի փողոցները քարած են և գեղ. լեն մաքրվում։ Ամբողջ 57.000 բուբլ քաղաքիս մաքրութեան համար նշանակված գումարից ոչ մի կոպեկ չէ ծախսվում այդ թաղի վրա, այլ ամբողջ գումարը գործ է դրվում Թիֆլիսի մեծամասնութեան փողոցների մաքրելու վրա։ Դժբաղդաբար ձանձրանալիորեն ոչ մէնք հաւատացի չէ, որ ներկայացնելիր այդ թաղի անմիջապես գրաքեան նեղասրտիչը Դամանին։ Ցեղեկով փողոցները անանցելի են ցեխի պատճառով. գիշեր ժամանակ բացի ցեխաս լինելուց, սարասրվելի վտանգաւոր է շրջել Հաւլաբարի մէջ։

—

Մեզ գրում են ԴԱՆԶԱԿԻՑ հեռեսալը։ «Մշակի» այս տարվայ № 7 մէջ տպված լուրը Դանձակի գպրոցի վրա մեծ ազդեցի ու վրդովմունքի պատճառ եղաւ առնասարակ մեր քաղաքում։ Թէ ով է լրատուն, այդ մեզ յայտնի չէ, բայց ամենքը մեր քաղաքացիներից անասն, որ լուրը մի բամբասանքից աւելի ուրիշ բան չէր։»

—

Յունվարի 15-ին «Մշակը» ունէր 800 բաժանորդ, յունվարի վերջին օրերին մենք ունենք 900 բաժանորդ, իսկ այսօր հասով ծախվում հասարեկի հետ միասին մենք ունենք արդէն 1000 բաժանորդ։

—

«Մշակի» անցեալ համարի մէջ տպված հեռագիրը խեղաթիւր պատգամներ մասին ստացված էր վաղաւորից և ոչ թէ Ղազանից։ Ինչպես սխալմամբ ասվել էր «Մշակի» մէջ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋԱՆԹԻ ԴԻՏԱՐԱՆ

—

Նորերումս միջազգային կառավարութեան առաջարկութիւնը յոյն-թիւրքական վէճը միջազգայնի օգնութեամբ լուծելու մասին անաջող հետևանքներ ունեցաւ, գուցէ այն պատճառով, որ շատերը միջազգայնի տարբերությամբ ընդունել են, իսկ զարձեալ նրան անյարմար են համարում։

Լրագրների մէջ այդ մասին կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւններ։ Մի բանի տարի առաջ միջազգային միջազգայնի գասատանի հարցը, որի մի մասը, որով վիճելի հարցերը պետութիւնների մէջ կարելի էր լուծել առանց պատերազմի դիմելու, քննվեցաւ եւրոպական գրեթէ բոլոր պարլամենտների մէջ և համաձայնեցան ընդունվեցաւ։ 1873 թ. օգոստոսին անգլիական համայնքների ժողովը սկզբունքով ընդունել միջազգայնի գասատանի կայացնելը միջազգային անարատաներին լուծելու համար։ Մի և նոյն ժամանակը այդ առաջարկութիւնը համայնքներում ընդունելիս գասատանի գործունեութիւնը նոյնպես՝ կատարելիք և պարտականութիւն։ Մի և նոյն տեսակ վճիռ կայացրին՝ շվեդիան 1874 թուին, Գերմանիան նոյն թուի նոյեմբերին և բելգիան 1875 թուին։ Միացեալ Նահանգների մէջ մի և նոյն առաջարկութիւնը ընդունվեցաւ 1874 թ.։

Ամբողջ ընդհանուր համաձայնութիւնը զեկի միջազգայնի գասատանի և բնական էր, քանի որ բոլոր կառավարութիւնները միջանձնագիրներ ստանալով պատերազմի տակ էին գտնվում։ Բայց այդ գեռ նոր էր մտնվել «կրեմլի» Ծովային ուսանողների գործը, որ ասիի ասեց մեծ անբաւականութիւնները Անգլիայի և Միացեալ Նահանգների մէջ։ Այդ գործը շուտով մնվեցաւ միջազգայնի գասատանի օգնութեամբ, որի վճիռները երկու կողմերն էլ առաջաց գասատանի գործադրութեան մի այլ դեպք էլ է պատահել, որ շատ նմանութիւն ունէր ներկայ յոյն-թիւրքական վէճի հետ։ Միացեալ Նահանգները երկրասեռ վէճ ունէին Մեքսիկայի հետ սահմանների նահանգների վերաբերութեամբ։ 1868 թուականի գաշնագրութեան համաձայն այդ հարցին վերաբերեալ ամեն տեսակ անհամաձայնութիւնները պէտք է վճռվին միջազգայնի գասատանի օգնութեամբ։ Եկեղեցական երկու կողմերի կառավարութիւնները շարժանց թշնամանած էին միանց հետ, բայց խոստացան սեր մարդիկ կարգացան գասատանի գործ 1868 թ. գաշնագրից և միջազգայնի գասատան նշանակեցին, որի վճիռը կայացաւ 1874 թ.։ Այդ վճռի համաձայն Մեքսիկան պէտք է վճարեր Միացեալ Նահանգներին 38 միլիոն գոլար։

Եթէ երկրագնդի երկու ամենագարգացած ազգութիւնները, ամերիկացիք և անգլիացիք, երկու անգամ կարգացան օգնա գտնել միջազգայնի գասատանից, ուրեմն ներկայումս միւս կառավարութիւնները իրաւունք չունեն նրան երեսակայական և անգործնական համարել։

Վերջին ժամանակներում շատ շատ է խոսվում միջազգայնի գասատանի մասին։ Այդ միջազգը մինչև անգամ կարելի է պիտանացնել հարցերի այն պետութիւնների համար, որոնք 1873 թ. և 1874 թ. վերև ասված վճիռները կայացրին։ Մեծ պետութիւններից միայն Գերմանիան արհամարհանքով է վերաբերվում միջազգայնի գասատանին, որովհետև նրան անհամապատասխան է համարում ցեղի իրաւունքին։ Ցեղասիրությունը, որ Բերլինի գաղտնիքը կազմեցաւ ժամանակ իշխան Բիսմարկի մեծ գեր էր կատարում։ Այդ է պատճառը, որ յանախան գործերի վերաբերութեամբ միջազգ չը կայ գործարարել միջազգայնի գասատանը, որ առաջարկեցաւ վերանախան կառավարութենից։

Ամենամեծագոյնը Ֆրանսիան իր առաջարկութեամբ մեծ ծառայութիւն տրաւ խաղաղասիրական գործին։ Նա յիշեցնց պետությունների ծախսերի տակ ծանրաբեռնված եւրոպային, որ կարելի է միջազգային ծանր խնդիրները վճռել առանց պատերազմին դիմելու։ Դա մի նախագծութիւն է եւրոպական զինվորական ոյժի համար, որ անարատներ թեթևանալու նպատակ է Սիսիկի մէջ պատրաստվող պատերազմի վրա։

—

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԳԻԱՑԻ

—

Կ. Գոչիս, 10 յունվարի

Չը կարգալով հասել իր ժամանակին Օդեսայի լրագիրները, տարված եղայ ասանկ այդ երկանան մայրաքաղաքում ամրոցի մի տարի. վաղուցս գէմ մի քանի օր է միայն Կ. Գոչիս գանվիս։ Լայնատարած քաղաք խառնաշփոթ ապարատիները մի կողմից, պարտեզներ անձնիներին պարտաշրջիս ներկայանալու, զանազան ընկերութիւններ, խրախուսանքներ, գրատներ և լարատներ յանախելը միւս կողմից, ինձ այնչափ զբաղեցրին, որ հարկ եղաց ուշքս վրա հասարել և մի երկու հասանկ ուշացրել առա լրագիրներին։ Բայց ունենալով աչքիս առաջ առաջարկների լարված տրամադրութիւնները, ուշքի առնելով նոցա տարբ ոգեորութիւնը և ինքդ պարտասանանալիս զոր բերելու հասար, ուշասաց եմ հենց կ. Գոչիս հասած լրագիրս գատ քանի խրատանիր ապա ժամից ուսանողներս և ծանոթանամ այն անձինքների և ընկերութիւնների հետ, որոնք երեսում են պարզիսում և որոնց վրա է դրած ուսանողների բարոյ յոյսը։

Խոստովանում եմ անկեղծորեն՝ քանի ունի էի ծանոթանում իրերի և հանգամանքների հետ, քանի ասկ էի անանցում և խոսում որոնց հետ հարեն էր, այնչափ ուշի էր պատում գըլուխս գործերի և հանգամանքների խառնեցրից և այնչափ ուշի յուսահատութիւնի էի վերադառնում վերջնոց մի ասանցող գիշեր ես լուսացնելու համար։ Վերջապես սարա-նորա հետ երկար ու բարակ վիճաբանելուց յետ, որս ու այն ընկերութեան անդամների հետ գանազան ազգութիւնի խոսելուց ու գասելուց յետոյ, կարողացայ հասնել մի որոշ եզրակացութեան, որը անա ներկայացնելով ուսանողներին, ամենայն վստահութեամբ կասեմ նոցա՝ եթէ քիչ էլ գանգատեն իրանց անվճռական ժամանակութեամբ ես։ Գիտամ ազգասիրների բոլոր ընթացիկ գործերի մէջ, եթէ քիչ էլ յետանգեն սերտ յարաբերութիւններ և փոխադարձ մտքերի փոփոխումը ու խորհրդակցութիւններ հասարակաց ազգային և պետական գործոց անձինքների մէջ, էլ այն ժամանակ ցանկալատանի չնչութեան չէիր ասիայնա փալ էր դալ, ինչպես Բարիսի ազատարարը գիտեր մնվանց լեզուն չը հասկանալու պատճառով։ Այդ մտքերը այսանցի հայեն են, որոնք ոչ միայն ոչնչ հասկացողութիւն, ոչնչ անգիտութիւն լուսնեն ուսանողների վրա, այլ նա չեն հասկանում նոյն իսկ մնվանց լեզուն, մնվանց ազգը, մնվանց կամքը, գիտակ, պարտ, բանեկիրք, կատարելիքը, խեղդիրը, խորհուրդը, պատերը։ Թէպէտ և այսանցի գործոց շրջանների անդամներց միշտ շարժանս և ոգեորութեան մէջ են, անգամը գէս ու գէն են վազվզում, հոգում, աշխատում, բայց չունենալով մնվանց մէջ ներգրաւեալ գործունեութեան ոչնչ մի կապ, ոչնչ ընդհանուր պատ և մի ասանցողություն թեկ, նեանում են միայն այն գրաքեան մեղրերին, որոնք մի և նոյն փեթակի մէջ մեղր չունեցա համար, սփռվում են ամեն կողմ ոգի մէջ, ձայն ու ազաղոց գալում, բայց երբեկոյ գատան ժամանակ անդարար հիրի գասասատիրոջ համ իրանք են ասված մեղրի համ փեթակը գարգանի։

Այս ամենը նորանից է առաջ գալիս, որ ասաց ցանկութիւնների, ձգտումների, գործունեութեան և մտքերի մէջ չը կայ ոչնչ փոխադարձ յարաբերութիւն, փոփոխումն և կոնարալ։ Նոյնպես չը կայ ոչնչ կապ և միութիւն այսանցի գործոցների և ուսանողների մէջ։ Օրինակի համար խրատանիր հայ թէ ազգանց ի թէ ասանց գիտ և գալում է, որ գարձերը բազմաձիր պէտ հանգամանքները այնչափի ընթացք կարող են ասանալ, որ հարկաւոր կը լինի ամենատար կապ և համերաշխութիւն ունենալ ինչպէս Հայաստանում ապրող, այնպէս և նորանից դուրս գանվող հայերի մէջ... Այնանցում այս անելիք մինչդեռ. ամեն ինչպէս են շարժվում կ. Գոչիս մէջ գործոց մարդիկ և ընկերութիւններ. այսոր ասվիլոց ընկերութիւնը լուր է ասանում թէ ասվը Հայաստանի մէջ նանգեալ վրա է. հանգանալի է որ այսանցի գնդաւում ասվիլոց ընկերութիւնը անանցական պիտի փոխի իր ընթացքը և պիտի նուիրի իր ուշադրութիւնը և ազգի բոլոր նպատակ գեկի հայկական Միացեալ ընկերութիւնը, որը վարժարանների և մարգարանների հանձնա գործունեութիւնը կարող է մարդիկ սիրել ասվոյց Հայաստան և ցանցի պէտ գասանալ նրա բոլոր հեռաւոր կենտրոնները, ներգրաւեալ գործունեութեան և մասամբ ու բարբարանի ազգասիրության կապ կը հաստատ ազգի բոլոր անդամների մէջ։

Մինչդեռ ասվիլոց ընկերութիւնը չը կարգաց նոյնպէս մի մեղի չաղ անգամ լսելիսանել իր գործունեութիւնը, բայց միայն ուշադրի ասվիլոց գանվելուց. ասանալով նոյն ժամանակ բանանալն միութիւնական լուսեր Հայաստանից ասվի մարդերը։ Ամենը ուշադրութիւն չէ գարձնում Միացեալ ընկերութեան այժմեան ասելի նպատակներ գործունեութեան վրա, այլ ուշադրի իր գնդի տակ նայելով, միայն իր էշն է քշում իր գաղի պրոպագանդա անում։ Ով է ասում թէ ասվիլոց ընկերութիւնն, ինչպես և մեսագանները այնչափի մարդիկ չեն, որանց վրա ազգը կարող է ոչ միայն մի մեղրեն, այլ ասանանակ սիլիսանիկներ վատանալ։ Բայց կրնամ ասել թէ կենս կոպեկ կրելու թէ կենս կոպեկ անգամ կ կարդ. ով է ասում թէ ասվիլոց ընկերութիւնը արժանի չէ ազգի ամենասիրելի նրանանալութեան, բայց միթէ սարանիր կարող է հանել, որ ասվը քիչ նուանգելու մասնանակ գարձնալ նրանց ինչ ինչ նոր նպատակներ մասին։ Միացեալ ընկերութիւնը իր կոպիտ գրեալ գրեալ ամենայն գրեալ գրեալ գրեալ